

"En moltes ONG es dóna una ficció de la igualtat"

Carles Torner (Barcelona, 1963), jove poeta, escriptor, articulista i comentarista de cinema a l'Avui, ha posat tres llibres al carrer en poc menys d'un any, dos com a coordinador d'edició, i ara un assaig sobre el diàleg intercultural, 'El principi acollida'.

Tot just acaba d'arribar d'Austràlia on ha participat en el LXII Congrés Internacional del PEN Club, sobre "És la llibertat d'expressió absoluta o relativa?" Carles Torner, Premi Carles Riba de poesia 1984, és membre del Centre Català del PEN Club, secretari del Comitè de Traduccions i Drets Lingüístics del PEN Internacional i actualment prepara la Conferència Mundial de Drets Lingüístics que es farà a Barcelona el juny del 1996. Molta feina per a un

jove i dinàmic pare de família que treballa de responsable de publicacions i investigador del Centre d'Estudis de Temes Contemporanis de la Generalitat de Catalunya, que dirigeix Jaume Lorés.

—*Per què un títol com El principi acollida?*

—No va ser fàcil trobar-hi títol. El llibre neix del meu esforç per a articular l'experiència de cinc anys a tot arreu del món en contextos culturals molt diversos, mirant de treure'n una certa teoria, del que és la pedagogia intercultural en les trobades internacionals del MIEC. En el cor d'aquesta pedagogia hi ha la idea central de l'acollida recíproca, és a dir, que la identitat cultural de les persones i dels grups no es pot definir d'una forma tan cada sinó en una relació mútua.

—*Què vol dir quan parla de diàleg intercultural?*

—És el procés pel qual persones de cultures diverses van trobant conjuntament maneres de compartir punts de vista diferents. Per tant, és un diàleg que parteix per força de l'experiència, i des d'aquesta troba maneres d'articular pensaments i formes de solidaritat i de treball conjunt que van més enllà d'aquesta experiència. No és una manera de fer els discursos internacionals de dalt a baix, intentant de veure primer allò que uneix fins a arribar allò que separa, ans, tot al contrari, es fa a partir de l'experiència diversa i sense negar cap dels conflictes que apareixen.

—*Però, per a fer un diàleg on tothom pugui parlar i dir-hi la seva, hi ha moltes dificultats.*

—En l'ordre social la dificultat és que no hi ha igualtat de condicions. Jo m'he centrat en el camp de l'associacionisme internacional, del qual són avui les Organitzacions No Governamentals (ONG) on, en molts casos, es dóna una ficció de la igualtat, perquè hi ha mecanismes que permeten que tothom tingui dret a la paraula, que tothom tingui la mateixa participació en la presa de resolucions, que hi hagi traducció simultània en les llengües d'ús, i que no s'imposin, que ningú no sigui exclòs del debat... Però en societats com les nostres això no existeix, no hi ha igualtat de partida per a l'immigrant que és sotmès a un seguit de pressions que el fan fàcilment explotable: no pot renovar permisos, viu en la clandestinitat, no té possibilitat de representació política ni dret de vot... Per tant, no es pot dir que es parteix d'una mateixa igualtat en el sistema comunicatiu; al contrari, més aviat hi ha formes imposades de silenci.

—*I aleshores el model únic que s'imposa és el nord-americà?*

—Aquest és l'altre tema. Cada vegada que volem parlar de multiculturalisme inevitablement ens ve a sobre tot el que és el model

dels Estats Units. Vivim enmig de versions d'un únic model cultural molt americanitzat. La qüestió és com, a Catalunya, des de la nostra tradició i complexitat pròpia, podem pensar un model de relacions interculturals o un multiculturalisme, des de la nostra herència de ser una terra de pas, de ser un país que ja fa molt temps que té una forma gairebé de biculturalisme, amb dues cultures en el seu interior, un país on mai no s'ha arribat a confrontacions de tipus cultural, on el racisme fins ara no ha estat un tema polític. Hem de pensar com, des de la nostra especificitat, podem fer un discurs multiculturalista que no sigui aquest discurs dels mitjans de comunicació, importat dels Estats Units, que és un discurs desarrelat, que té molt poc en compte la persona.

—*Ara que parla de Catalunya, resulta sorprenent de veure que en el seu llibre no en diu absolutament res. Per què?*

—Això és el que fa el llibre encara més radical des del punt de vista d'afirmació de la identitat catalana. Jo he tingut el privilegi, espero que serà un privilegi cada vegada menys rar, de viure la vida internacional des del MIEC, i avui des del PEN Club Internacional, sense sense haver-me de plantejar mai el fet de ser català, perquè la identitat catalana hi és reconeguda d'entrada. Quan era president del MIEC no podia dir que hi era com a espanyol, perquè hauria faltat a la realitat estructural de l'organització, on hi havia una federació espanyola que no tenia res a veure amb la catalana. I jo era un president proposat per la catalana. Ara, dins el PEN Club Internacional, nosaltres hi som com a catalans, i així ens hi reconeixen, i no pas com a espanyols. Per tant, em va semblar innecessari de fer un capítol especialitzat sobre la qüestió catalana, perquè a partir del món associatiu i en la realitat internacional a tot arreu del món he viscut sense la necessitat d'anar justificant contínuament la meua identitat catalana. No calia. En aquest sentit, fa poc vam fundar la Federació de les Organitzacions Catalanes Internacionalment Reconegudes (FOCIR) i ja som una quarantena d'entitats coordinades per assessorar i ajudar les altres ONG que vulguin ser reconegudes internacionalment com a catalanes.

—*Un capítol del llibre parla del mític Malcolm X. Què en pensa del seu successor, Louis Farrakhan, capaç d'aplegar a Nova York mig milió de negres, només homes, amb una doble consigna: ser de color i integrista islàmic?*

—La vídua de Martin Luther King, en un article recent, per comptes de posar en qüestió tot el que ha passat amb la marxa i el discurs increïble de Farrakhan o amb el judici d'O. J. Simpson, es demanava de què era

síntoma tot això. Em sembla que és símptoma del fet que el discurs cultural de la societat americana avui no deixa lloc a l'experiència de la identitat negra. En el fons és una absència d'espai cultural per a poder viure la identitat negra amb normalitat dins el sistema anomenat democràtic dels Estats Units. Per això aquestes reaccions tan violentes. Hi ha moltes altres causes, com la marginació, les diferències socials, de ghetto; però en el fons tot és el problema de no poder expressar la pròpia identitat.

—*El seu llibre vol ser pràctic i parla d'una pedagogia intercultural. Com hauria de ser?*

—L'àmbit intercultural sempre s'ha vist com un camp de conflictes i mai ningú no hi reflexiona des de la pedagogia, perquè tot s'arregla sempre amb les úniques eines de la negociació, copiant el model diplomàtic. Jo crec que l'espai associatiu permet de pensar formes que possibilitin un diàleg intercultural molt més fèrtil, de relació amb l'estranger i el diferent més enllà de la negociació de forces.

—*Però avui el que hi ha és una enduriment de les cultures amb integrismes i fonamentalismes —algerians o afganesos, israelians o palestins, o, entre nosaltres, els skins—. Com pot haver-hi diàleg?*

—El que hi ha és un món amb un procés molt gran d'homogeneïtzació cultural i això porta a un enduriment de les identitats d'uns i altres en forma de replegament, de fonamentalisme o d'essencialisme. Per això es parla tant d'un món on hi ha un xoc de civilitzacions, on les persones es troben vinculades a identitats culturals molt poc mòbils i difícils de dialogar. Jo, contra la teoria del xoc de civilitzacions, crec que el diàleg intercultural és possible. Es tracta de trobar canals de diàleg. Jo proposo una pedagogia que afavoreixi el diàleg i pressuposi la pèrdua d'evidències culturals de cadascun dels interlocutors. És una forma de prepotència occidental. Demana per a tots els interlocutors un procés de pèrdua de la seguretat i, des de les esquerdes de la pròpia identitat, arribar a la creació comuna.

—*S'acaba el 1995, Any Internacional de la*

Blavers

—*Fa uns mesos va anar al País Valencià amb cotxe, oi?*

—Sí, a Gandia, a primers de març.

—*Què hi va anar a fer?*

—*Vam organitzar una reunió del Comitè Internacional de Traduccions i Drets Lingüístics del PEN Club Internacional, en el marc d'un simposi internacional sobre llengües i legislacions, organitzat pel CIEMEN.*

—*Què li va passar amb el cotxe que li havien deixat?*

—La primera nit un grup de blavers van agafar els dos cotxes de Barcelona que hi havia i ens hi van pintar la senyera blavera sobre el capó.

—*Com li ho van solucionar?*

—Em van tornar a pintar el cotxe. Els de l'ajuntament estaven tan avergonyits que a la tarda van venir a buscar-nos els cotxes i l'endemà al matí els tornàvem a tenir tots dos pintats de nou.

—*Què pensa de la política lingüística a València?*

—Crec que les polítiques de tipus populista permeten la utilització de la mentida i de la tergiversació de la realitat, fins a extrems com el que viuen actualment a València. La crisi cultural que això revela és molt preocupant, perquè em recorda el que han estat les etapes inicials dels feixismes europeus d'aquest segle nostre. **F. R.**

Tolerància. Allò que realment ens fa falta és tolerància?

—A mi, mai no m'ha agradat la paraula tolerància. Jo crec que, sobretot a Europa, ens anem convertint en una societat que és massa tova amb la intolerància. El cas més flagrant n'ha estat Bòsnia. Per mi la tolerància no es pot confondre mai amb la renúncia d'allò en què creiem. Tal com va dir a Barcelona l'alcalde de Sarajevo "no busquem en el futur una societat de tolerància, sinó on sigui possible la convivència". La tolerància és una idea individualista, segons la qual cadascú es pot quedar amb el seu món de valors i l'espai comú ha de ser neutre. Això és completament contrari a la manera de comprendre les relacions interculturals en el meu llibre. Jo dic que cadascú des de les pròpies creences pot obrir-se i comprendre l'altre, però mai tancant-se en les pròpies creences, sinó fent un espai comú creatiu.

—*A principi d'any va coordinar l'edició del llibre La victòria pòstuma de Hitler, on recollia diversos articles d'autors que han parlat de la guerra a Bòsnia. Aquests dies sabem molts detalls de la guerra: les tropes sèrbies van executar 6.000 bosnians musulmans al campament de Srebrenica, la pitjor matança a Europa des de la Segona Guerra Mundial. Sarajevo està dividida en dues, com el mur de Berlín després de la guerra. Podem parlar de pau i de reconciliació?*

—La qüestió és si es pot acceptar una pau injusta per acabar la guerra. Això seria una bomba de rellotgeria que esclataria d'aquí a uns anys. Si no hi ha uns mínims en les negociacions, serà impensable la reconciliació per a establir formes de convivència. El primer punt necessari és el reconeixement de la veritat. Per això és tan important que surti a la llum pública tot el que ha passat. I el segon punt, després d'un genocidi, és reconèixer que l'agressió parteix de Sèrbia i que la neteja ètnica era programada des del començament. Corresponia a un programa anterior a la declaració de la independència de Bòsnia i que s'ha aplicat sistemàticament. Aquest punt és fonamental i és absent en les negociacions. Les negociacions avui parteixen de la pressuposada neutralitat occidental davant els contendents. No es pot evitar de dir i de reconèixer què és i què ha estat la neteja ètnica. És inevitable. Així ha estat a Xile, a l'Argentina, i també ara a Sud-àfrica.

—*Quin paper, doncs, han de fer els intel·lectuals?*

—No podem pensar després de Bòsnia sense parlar de Bòsnia, no podem pensar sense buscar la veritat del que ha estat Bòsnia.

—*Però, molt sovint, buscar la veritat és preparar la venjança?*

—No! Buscar la veritat és l'únic punt de partida possible en tota forma de reconcilia-

RICARD CUGAT

ció, o de perdó —en llenguatge cristià—. Els intel·lectuals tenim una responsabilitat especial en la guerra de Bòsnia perquè ha estat un conflicte d'entrada basat en la perversió del llenguatge. Els qui van establir les bases de la neteja ètnica eren intel·lectuals serbis de l'Acadèmia de les Ciències de Belgrad. I la resposta dels intel·lectuals europeus ha estat molt per sota del que esperaven els resistents de Croàcia, primer, i de Bòsnia, després. Esperaven una resposta per a escatir quina era aquesta veritat. Encara tenim la responsabilitat de dir on és la veritat i no renunciar-hi.

—Des d'Austràlia com va viure tot el que ha representat el referèndum per la independència del Quebec?

—No hi havia manera de saber-ne el resultat perquè la premsa local no en deia res. Ni el delegat del Canadà no ho sabia, i el delegat del Quebec no va venir. Si s'hagués produït la separació, segurament que hauria sortit a primera pàgina; però així ni se n'ha parlat.

—I, personalment, què li n'ha semblat?

—M'ha agradat el to de la declaració de sobirania. Era envejable pel que significa de maduresa d'un país, de capacitat d'establir un projecte semblant. Crec que encara que hagi guanyat el no, la maduresa política de les eleccions, l'elevadíssim nivell de participació i el resultat tan ajustat, fa que s'hagi de plantejar completament la identitat canadenca en conjunt i la identitat quebequesa dins la federació canadenca. És un punt a part. Ara començarà una cosa nova.

—Com a membre del PEN Club, digui'm una paraula sobre Salman Rushdie?

—Es un dels grans protegits del PEN Club. Les seves campanyes són organitzades des del Comitè Rushdie del PEN, i a l'assemblea d'Austràlia un dels punts va ser dedicat completament a ell i als increïbles esdeveniments al voltant de la seva última novel·la sobre l'Índia. Va ser primer prohibida pels fonamentalistes hindús a la ciutat de Bombai i actualment és censurada a tot l'Índia perquè dona a un gos el nom que tenia Nehru. La Sònia Gandhi, l'única hereva de la saga, va protestar i el van prohibir a tot l'Índia. Rushdie és, malgrat seu, un testimoni dels processos d'enduriment i de confrontació que hi ha a tot arreu del món. Al mateix temps que hi ha un procés d'homogeneïtzació cultural del model occidental hi ha un eduriment de les identitats culturals locals, amb l'aparició de formes de fonamentalisme. El seu cas representa allò que és irrenunciable en totes les cultures. No són solament els seus drets de llibertat d'expressió, sinó que simbolitza molts altres escriptors que a tot arreu són perseguits, prohibits, empressonats i executats. La seva lluita és una lluita per la llibertat d'expressió a tot el món.

Francesc Romeu

Cultura Cinematografia

FilmoTeca

de la Generalitat de Catalunya

PROGRAMACIÓ DE COMARQUES

Setmana del 27 de novembre al 3 de desembre 1995

Cicle: Cinema i literatura

- Dilluns, 27 **LLEIDA.** Centre Cultural Fundació La Caixa. 22.30 hores:
Henry and June / Henry i June, de Philip Kaufman. V.O.S.C.
GIRONA. Casa de Cultura de Girona.
20 hores:
Pascall's Island / L'illa de Pascall, de James Dearden. V.O.S.C.
- Dimarts, 28 **TARRAGONA.** Sala Caixa de Tarragona. 20 hores:
Summer and Smoke / Estiu i fum de Peter Glenville. V.O.S.C.
FIGUERES. Teatre Municipal El Jardí. 21.00 hores:
52 Pick-up / Prepara'n 52 de John Frankenheimer. V.O.S.C.
OLOT. Teatre Principal d'Olot.
22 hores:
Harry and Son / Harry i fill de Paul Newman. V.O.S.C.
TERRASSA. Centre Cultural Caixa de Terrassa. 22 hores:
Runaway Train / El tren de la fugida, d'Andrei Konchalovsky. V.O.S.C.
- Dimecres, 29 **SITGES.** Cinema El Retiro.
22 hores:
The Bostonians / Les bostonianes, de James Ivory. V.O.S.C.
- Divendres, 1 **MANRESA.** Cinema Sala Ciutat de Manresa. 22 hores:
Runaway Train / El tren de la fugida, d'Andrei Konchalovsky. V.O.S.C.

 Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura